

OCHRANA LESA V ŠTÁTNEJ LESNÍCKEJ A PODPORNEJ POLITIKE

Viera PETRÁŠOVÁ

Ochrana lesov na nadnárodnej úrovni

Lesy začínajú v poslednom desaťročí nadobúdať čoraz väčší význam a to preto, že sa stávajú jedným z najohrozovanejších ekosystémov na svete. Podľa štatistiky FAO v rokoch 1990 až 1995 ubudlo na svete 13,6 mil. ha pôvodných lesov. Aj preto sa vo svete zvýšil ich význam a starostlivosť o ne sa dostala na rokovania na najvyššej úrovni. Až veľký vplyv klimatických zmien, zosuvy pôdy, tropické cyklóny, ktoré spôsobili smrť tisícok ľudí upriamili pozornosť celého sveta na lesy.

Pred mesiacom v dňoch 8. a 9. 3. 1999 sa uskutočnilo v Ríme druhé Ministerské stretnutie o lesníctve, ktoré organizovala svetová organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo pri OSN (FAO). Pracovné stretnutie ministrov z celého sveta bolo zamerané na trvalo udržateľný rozvoj lesov a ich obhospodarovanie. Ministri v záverečnom dokumente prijatom v Ríme vyjadrili znepokojenie nad stratami lesov a jeho úbytkami v mnohých oblastiach v dôsledku požiarov, cyklónov, ďalšími zmenami spôsobenými El Niño, ale tiež v dôsledku vysokých ťažieb najmä v oblasti Južnej Ameriky. Preto zúčastnení ministri a ich zástupcovia vítajú iniciatívu FAO zameranú na lesníctvo a zaznamenávajú rôzne aktivity na národnej a medzinárodnej úrovni k zachovaniu celistvosti lesov ako ekosystémov podporovaním ich trvalo udržateľného obhospodarovania. Slovenská republika je v tomto procese príkladom vzhľadom k historickým tradíciám obhospodarovania lesov na základe lesného zákona, ale tiež svojou účasťou v najnovších svetových iniciatívach smerujúcich k rozvoju lesníctva.

Okrem uvedených vplyvov na stav lesných porastov sa uvádzali v Ríme aj argumenty, ktoré súviseli s globálnymi zmenami klímy, zloženia atmosféry, otepľovania, nerovnomerného rozdelenia zrážok atď. Nazývame ich ako, tzv. nové druhy poškodzovania lesa. Aj keď zástupcovia z Európy nevystupovali s takými obavami o stav lesov ako z ostatných kontinentov sveta, jednomyselne podporili ochranu lesov v zmysle už prijatej deklarácie na 3. Ministerskej konferencii o ochrane európskych lesov konanej v r. 1998 v Lisabone.

Osobitným bodom rokovania pracovných skupín na prípravu Ministerskej konferencie o lesníctve bola problematika lesných požiarov. V rámci prijatej deklarácie sa vyzývajú všetky organizácie sveta riešiacie problematiku lesov a životného prostredia k lepšej koordinácii pri znižovaní príčin lesných požiarov a uvítajú každé podujatie k problematike.

Najväčšia diskusia v rámci konferencie bola zameraná k záverečnej časti venovanej smerovaniu finančných zdrojov do lesníctva a forme medzinárodnej finančnej spolupráce. Ministri nabádajú v deklarácii vyhradiť žiadané finančné zdroje do lesníctva. Navrhnuté riešenia sú uvedené v rámci stratégie FAO na roky 2000 až 2015, ktorá bude prerokovaná na konferencii FAO v novembri 1999. V stratégii je zvýraznená naliehavá potreba pre krajiny zaviesť integrované prístupy k trvalo udržateľnému rozvoju lesa.

Na základe poznatkov získaných v Ríme môžeme byť hrdí na úroveň nášho lesníctva. V Slovenskej republike v oblasti ochrany lesov, aj vzhľadom k historickým tradíciám sa uskutočňuje obhospodarovanie lesov na základe princípov ochrany lesa zakotvených v našich zákonoch o lesoch.

Ochrana lesov v SR

V lesnom č. 61/1977 Zb. o lesoch v znení neskorších predpisov a zákone č. 100/1977 Zb. o hospodárení v lesoch a štátnej správe lesného hospodárstva v znení neskorších predpisov s príslušnými vykonávacími predpismi sú zakotvené základné postupy v ochrane lesa a to pre všetkých našich občanov a organizácie u nás. Náš zákon vymedzuje povinnosti pri ochrane lesov a opatrenia na predchádzanie škodám v lesoch. Veľmi významné sú škodlivé vplyvy civilizačných procesov, ktoré sa prejavujú najmä imisnými suchárovými ťažbami, ale nemenej dôležitá je aj strata na prírastku drevín. Vieme o tom pri problémoch s financovaním programov súvisiacich

s preventívnymi, ale aj nápravnými opatreniami spôsobenými civilizačnými faktormi. Zo Štátneho fondu životného prostredia boli poskytnuté priamo na ochranu lesa v jednotlivých rokoch finančné prostriedky takto:

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Suma (v tis. Sk)	400	–	1 100	1 000	–	144

Doteraz sa nám nedarí legislatívne presadiť systémové dotácie na ochranu lesa ani z finančných prostriedkov získaných na znečisťovanie ovzdušia. V tomto roku sme aspoň iniciovali spoluprácu s Ministerstvom životného prostredia v zosúladiení postupu pri kvantifikácii škôd spôsobených jednotlivými emitentmi v SR. Sledujeme týmto krokom odstránenie súdnych procesov medzi lesnými a emitujúcimi podnikmi.

Ďalší významný vplyv na ochranu lesa majú antropické škody. Sú spôsobené, napr. požiarimi, vandalizmom, krádežami dreva, ťažbou nerastov. Škody spôsobuje aj zvyšujúca sa návštevnosť turistov, novodobých poľovníkov a zavádzanie agroturistiky. Pre vykonávanie riadneho výkonu ochrannej služby v lesoch orgány štátnej správy lesného hospodárstva ustanovujú lesnú stráž. Zo zákona č. 100/1977 Zb. o hospodárení v lesoch a štátnej správe v znení neskorších predpisov má lesná stráž pomerne široké právomoci v zisťovaní totožnosti osôb porušujúcich ustanovenia zákona o lesoch, v ukladaní pokút, ale tiež v možnosti predviesť osoby, ktoré pristihne pri trestnom čine, prečine, alebo pri priestupku na úseku lesného hospodárstva na policajný zbor. V dnešnej dobe, keď sila organizovaného zločinu je taká silná, že naša lesná stráž je bezbranná voči skupinám „rabujúcim“ lesy musíme začať vykonávať opatrenia v spolupráci s políciou. Doteraz nevyužívame možnosť ustanovení trestného zákona v oblasti ochrany životného prostredia a bránime sa málo účinne voči úmyselnému poškodzovaniu lesa. Na margo ochrany lesa v lesnom zákone Českej republiky treba uviesť, že po 2 ročnom uplatňovaní lesného zákona majú už v súčasnosti pripravenú jeho novelu zameranú práve na ochranu lesov. Táto novela rieši zvýšenie pokút za poškodzovanie lesa.

Uplatňovanie postupov v ochrane lesa sa neustále inovuje a to najmä na základe najnovších výsledkov vedy a výskumu, ktoré zavádzame do praxe nielen z oblasti lesníctva, ale aj chémie, prírodovedy atď. Väčšina našich lesov je ovplyvňovaná hospodárením. Lesné porasty sú ovplyvňované abiotickými, ale aj antropickými vplyvmi. Abiotické vplyvy sú vyvolané najmä vetrom, snehom, námrazou a inými činiteľmi. Ochrana lesa voči abiotickým a antropickým vplyvom uplatňujeme v lesnom hospodárskom pláne plánovaním drevinového zloženia vzhľadom na citlivosť voči uvedeným vplyvom právnymi výkonmi v ochrane lesa a prípadne až preradením na lesy osobitného určenia, ak sú pod vplyvom ohrozenia imisií a sú zaradené do pásiem ohrozenia (Vyhláška č. 5/1995 Z.z. o hospodárskej úprave lesov). Z ostatných škôd treba samozrejme tiež spomenúť škody hmyzom, zverou, hubami a ostatné. Ak v minulosti prevládali metódy individuálneho postupu proti jednotlivým škodcom v súčasnosti sa presadzuje metóda integrovanej ochrany lesa. Táto je však náročná na finančné prostriedky. Tieto sú zo Štátneho fondu zveľaďovania lesa neustále nižšie. Ak si porovnáme medziročné hodnoty vynaložených financií na dotácie zo Štátneho fondu zveľaďovania lesa vidíme, že napriek mierne rastúcemu trendu v nominálnej hodnote na pestovnú činnosť a ochranu lesa v reálnej hodnote sa dotácie z roka na rok znižovali.

Rok	1995	1996	1997	1998
o mil. Sk	337,3	396,4	307,7	361,0

Pretože práve pripravujeme nový návrh legislatívneho zámeru zákona o lesoch, musíme zvažovať aj súčasné legislatívne postupy v oblasti ochrany lesov. Aktuálne problémy a najnovšie poznatky na musia premietnuť do tohto návrhu. Je pritom dôležité mať na zreteli zmenené vlastnícke pomery, ale aj ekonomické problémy pri zabezpečovaní ochrany lesa. Tvorba nového lesného zákona a k nemu sa viažucich legislatívnych predpisov bude postavená pred novú situáciu, keď už budeme musieť odborne zargumentovať akékoľvek obmedzovanie vlastníka lesa. Navyiac už z uvedených číselných údajov k dotáciám je zrejmé, že v najbližšom období nemôžeme uvažovať so zvyšovaním financií na ochranu lesa z prostriedkov štátu. Preto treba hľadať nové metódy integrovanej ochrany lesa založenej na komplexnom postupe proti škodcom ešte v období latencie a na celkovej prevencii proti škodám.

Literatúra

KOLEKTÍV : Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej republike 1998, 115 s.

Cestovná správa zo služobnej cesty v Ríme, marec 1999

*Ing. Viera PETRÁŠOVÁ, CSc.
generálna riaditeľka
Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Bratislava*